

SÜRDÜRÜLEBİLİR FİNANSMAN ve DESTEK MODELLERİ NOTU

Giriş

İklim Değişikliği ve Hava Yönetimi Koordinasyon Kurulu'nun bir üyesi olan TÜSİAD, iklim değişikliği ile mücadeleye yönelik önemli bir mutabakatın ürünü olan Paris Anlaşması'nı ve evrensel bir eylem çağrısı niteliği taşıyan Sürdürülebilir Kalkınma Hedeflerini (SKH) stratejik öncelik olarak kabul etmektedir.

Paris Anlaşması'nın ve SKH'nin gerçekleştirilebilmesi için 2030 yılına kadar küresel düzeyde altyapı, temiz enerji, su ve tarım gibi yatırımlar da dahil olmak üzere her yıl yaklaşık 5 ile 7 trilyon ABD doları arasında¹ bir yatırıma ihtiyaç duyulmaktadır. Bu yatırımların SKH ile uyumlu bir şekilde gerçekleşmesinde bir bütün olarak finans sektörü ve küresel finansmanın üçte ikisini sağlayan bankalar kritik bir role sahiptir.

Finans sektörüne yönelik mevcut teşvikler ile Borsa İstanbul, Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurulu (BDDK), Sermaye Piyasası Kurulu (SPK) ve Türkiye Bankalar Birliği (TBB) gibi ilgili resmi kurumların uygulamaları göz önüne alındığında, finans kuruluşlarının kararlarını bu yatırımları destekleyecek yönde vermesine yönelik daha kapsamlı uygulamaların hayata geçirilmesi ülkemizin sürdürülebilir kalkınması açısından önemli fırsatlar yaratacaktır. Özellikle düşük karbonlu ekonomiye geçiş gibi özel önem arz eden, kararlılık ve öngörülebilirlik gerektiren konularda çevresel ve sosyal kriterlerin finans sektörü tarafından benimsenmesinin yalnızca gönüllülük esasına bırakılmaması; teşvikler ve çeşitli önlemlerle hızlandırılması büyük önem taşımaktadır. 2018 yılının Ekim ayında yayımlanan son IPCC 1,5 °C Raporu, bugüne kadar 'Bilime Dayalı Hedefler' (Science Based Targets) gibi inisiyatiflerle özel sektörün gönüllü olarak sanayi devrimi öncesi sıcaklıklara kıyasla 2 °C artışa göre koyduğu hedeflerin 1,5 °C hedefine göre güncellenmesi gerektiği sonucunu ortaya koymaktadır. Bunun 2050 yılına kadar "net sıfır" emisyon senaryosunun izlenmesi anlamına geldiği düşünüldüğünde, yalnızca iklim değişikliği alanında dahi finans sektörünün dönüşüm hızının günümüzdeki düzenlemelerle yeterli seviyeye ulaşmayacağı ve teşviklerle ivme kazandırılması gerektiği açıktır.

Türkiye bankacılık sektörü, sürdürülebilir kalkınmada kendisine düşen rolün ne denli kritik olduğunu kavramış ve bu konuya ilişkin gönüllü adımlarını 2016 yılından sonra hızlandırmıştır. 2017 yılında, UN Global Compact üyesi ve 2019 ilk yarı verilerine göre aktif büyüklük olarak Türkiye Bankacılık sektörünün %42'sini temsil eden yedi bankanın, Global Compact Türkiye Sürdürülebilir Bankacılık ve Finans Çalışma Grubu tarafından hazırlanan Global Compact Türkiye Sürdürülebilir Finansman Bildirgesi'ne imza atması özel sektör açısından önemli bir mesaj niteliği taşımaktadır. Türkiye'de finans sektöründeki mevcut uygulamaları daha ileri bir noktaya taşımak ve tüm oyuncuları sürdürülebilir bir gelecek için harekete geçirmeyi teşvik eden Bildirge, Aralık 2018 itibarıyla güncellenerek kriterler daha da yüksek bir mertebeye çekilmiştir.

26 Kasım 2018 tarihinde ise, aralarında Türkiye'den bir bankanın da dahil olduğu 5 ayrı kıtadan 30 banka öncülüğünde oluşturulan Birleşmiş Milletler Sorumlu Bankacılık Prensipleri, küresel finans sektörünün bu aciliyeti fark ettiği ve adım atmaya hazır olduğu konusunda önemli bir göstergedir. Sorumlu Bankacılık Prensipleri²; toplumların sürdürülebilir, eşit ve refah dolu bir gelecek hedefine ulaşmasında bankacılık sektörünün etkisini en üst seviyeye taşımayı hedeflemektedir. Prensipler bankalara toplumsal hedeflerle

¹ Kaynak: UNCTAD, World Investment Report 2014.

² Sorumlu Bankacılık Prensipleri; Uyum, Etki, Müşteriler, Paydaşlar, Yönetişim ve Hedef Belirleme, Şeffaflık ve Hesap Verebilirlik olmak üzere altı alana odaklanmaktadır.

bağlantılı bir vizyonun yanı sıra, strateji, portföy ve işlemler gibi her kademede ve her faaliyet alanında sürdürülebilirliği bir parçaları haline getirmelerine yardımcı olacak kapsamlı bir çerçeve sunmaktadır. 2019'un Eylül ayında Prensipler imzaya açıldığında ise, Türkiye dahil 49 farklı ülkeden aktif büyüklüğü 47 trilyon ABD doları olan ve küresel bankacılık sektörünün üçte birini temsil eden 130 banka tarafından imzalanmış olup, 2019 yılı Eylül ayı itibarıyla Türkiye'den 5 imzacı banka bulunmaktadır. Bu sayı, Türkiye'de faaliyetleri olan ve Prensipleri tüm coğrafyalarda uygulamaya taahhüt veren yabancı bankalar hesaba katıldığında daha da artmaktadır.

Finans sektörünün odağını sürdürülebilir yatırımları hızlandıracak alanlara kaydırması ve bu yönde ürün ve hizmetler geliştirmesi gerek reel sektörün gerek bireysel tüketicilerin finansal sürdürülebilirliklerini artıracak, enerji verimliliği gibi yatırımlar ve uygulamalarda finansmana daha kolay erişmelerini sağlayacaktır. Bununla birlikte, çevresel ve sosyal risklerin yönetilmesi hususunda finans sektörünün attığı her adım, müşterileri vesilesiyle geniş bir ekosistemin yeni risk türleri konusunda farklı bakış açıları kazanmalarını tetikleyecek ve ekonomik aktörlerin bu risklere karşı daha donanımlı hale gelmelerini destekleyecektir.

Özetle, finans sektörünün faaliyetlerine sürdürülebilirliği daha fazla entegre etmesi, reel sektör ve bireylerin uzun vadeli kazanımlarını hem finansmana erişim hem de risk algısı açısından desteklemektedir.

Bu açılardan bakıldığında, Türk finans sektörünün sürdürülebilir iş modellerini benimsemesi ve uluslararası arenada kaydedilen bu gelişmelere ayak uydurmasının teşvik edilmesi, reel sektörün ve bireysel tüketicilerin daha donanımlı hale gelmesi, bu vesileyle Türkiye ekonomisinin diğer gelişmekte olan ekonomilere kıyasla rekabet üstünlüğü kazanması ve finansmana daha kolay erişimle birlikte yabancı yatırımcıların ilgisinin de sürdürülmesi gibi pek çok fırsatı barındırmaktadır.

Bu belge, Çevre ve İklim Değişikliği Çalışma Grubu bünyesinde oluşturulan Finansman Modelleri ve Teşvikler Alt Çalışma Grubu tarafından "İklim Değişikliğiyle Mücadele Alanında TÜSİAD Tutum Belgesi"nde yer alan sürdürülebilir finansman ve destek modelleri konularının derinleştirilmesi ve kamuoyu ile paylaşılması amacıyla hazırlanmıştır. Akçansa, Arçelik, Arge Danışmanlık, Enerjisa, Garanti BBVA, İş Bankası, OYAK, TSKB, Turcas Petrol, Tüpraş ve Yapı Kredi temsilcilerinden oluşan Alt Çalışma Grubu tarafından iletilen öneriler EY tarafından konsolide edilmiş; uluslararası tecrübe ve uygulamalarla zenginleştirilmiştir.

A. Finansman Mekanizmalarının ve Teşviklerin Etkinliğinin Artırılması

Ülkemizin düşük karbonlu kalkınma modeline geçiş süreci yeni ekonomik fırsatlar ve istihdam yaratırken, kapasite ve teknoloji geliştirmeye yönelik yatırımlar beraberinde önemli bir finansman kaynağına da gereksinim gösterecektir. Küresel düzeyde oluşturulan fonlara erişim (GCF, CIF, GEF, MDB vb.) ve bahse konu fonların yerel finans kuruluşlarının fonlama maliyetlerinden daha imtiyazlı koşullarla yatırımlara aktarılması reel sektör açısından itici güç yaratacaktır. Bu fonlara erişimle ilgili yürütülen her türlü müzakere ve görüşmelerde, kamu ve iş dünyasının işbirliği içerisinde olması ve ilgili uluslararası platformlarda kullanılmak üzere ortak bir iletişim stratejisinin üzerine çalışılması önemlidir. İklim değişikliği başta olmak üzere, ekonomideki dönüşümü yeterli seviyeye taşıyacak olan yatırım portföyünün büyüklüğünün belirlenmesi öncelikli olacaktır. Öte yandan, uluslararası fonlar ve çok uluslu kalkınma bankaları bağlamında önümüzdeki dönemde karşılaşılabilecek muhtemel kısıtlar göz önüne alınarak, kamu ve Türk finans sektörünün buradaki boşluğu kendi kaynaklarıyla karşılayacak finansman mekanizmaları geliştirmesi önemlidir.

Bu bağlamda, bankaların sürdürülebilir yatırımlar konusunda yenilikçi finansal ürünler geliştirmesi ve bu ürünlere yönelik ilginin artırılması konusunda aşağıdaki üç teşvik mekanizmasının kurulması önerilmektedir.

A.1. Sürdürülebilir Yatırımların İvmelendirilmesi: Türk finans sektörünün uluslararası fon kuruluşları tarafından sağlanan uygun maliyetli kaynaklarla yüksek ölçekli sürdürülebilir enerji yatırımlarına sağladığı toplam finansman tutarı 2018 yılı sonu itibarıyla 60 milyar ABD dolarını aşmıştır. Bu finansmanın gerçekleşmesinde en önemli etkenlerden biri, bu yatırımları gerçekleştiren büyük ölçekli ve genellikle kurumsallaşmış şirketlerin bu alandaki farkındalığı ve uygulama kapasitesinin³ yeterli düzeyde olmasıdır. Bu alandaki ivmeyi yaratan bir diğer etken, finans sektörünün uluslararası fon kuruluşlarından sağladığı kaynakların kendi fonlama maliyetlerine kıyasla daha uygun maliyetli olmasıdır. Ancak bu kaynakların kullanılabilmesinde, fon kuruluşları tarafından talep edilen yüksek raporlama standartlarının karşılanması önemli bir kriterdir. Bu kriter, gerek bu fon çerçevelerinin ücretsiz olarak sağladığı danışmanlık yapıları, gerekse yatırım ölçeğine kıyasla yerel finans kuruluşları tarafından ayrılan iş gücü miktarının makul olmasıyla yakından ilişkilidir. Bununla birlikte, finans kuruluşlarının uluslararası fon destekleri kapsamına giren portföyleri dışında kendi kaynaklarıyla finanse ettikleri yatırımlara özel avantajlı çözümler geliştirebilmesi için, benzer mekanizmaların devlet eliyle de kurulması veya vergi avantajı gibi teşvikler getirilmesi önemlidir. Zira yeşil bina önlemleri, eski ve verimsiz elektrik motorlarının verimli motorlarla değiştirilmesi gibi düşük ölçekli sürdürülebilir yatırımlara yönelik sağlanan düşük tutarlı krediler için işlem başına herhangi bir uluslararası fon desteği olmadan benzer bir kaynak ayırmak (müşteriye farkındalık ve teknik bilgi kazandırılması, ilgili etki ölçümü parametrelerinin müşterilerden edinilmesi, vade boyunca krediye konu uygulamanın gerçekleşmesinin takibi, vb.) makul değildir. Tüm bu nedenlerle küçük ölçekli uygulamalara yönelik finansal çözümler, yatırımların kısa geri ödeme sürelerine rağmen yeterli ölçeğe ulaşamamaktadır. Bu durumun nedenleri ve çözüm önerileri aşağıda sıralanmaktadır:

A.1.1. Sürdürülebilir Alanları Finanse Etmeye Yönelik Kredilerde Vergi Avantajı: Özellikle küçük ve orta ölçekli işletmeler ile bireylerde sürdürülebilir dönüşüm yatırımları konusunda yeterli bilincin oluşmaması, özel bankaların bu yatırımların faydaları konusunda müşterileri ikna etmesini ve gerektiğinde yeni teknolojiler gibi konularda müşterilerinin bilgi kapasitesini artırmak yönünde ek gayret sarf etmesini gerektirmektedir. Bu durum, verimlilik baskısı altında faaliyet gösteren bankaların, ek insan ve finansal kaynak ayırması gereken bu yatırımlar yerine farkındalığın ve talebin mevcut olduğu diğer alanlara yönelmesine neden olmaktadır.

Çözüm önerisi: Kısa geri ödeme süresine sahip küçük ölçekli yatırımlar gerek cari açığın azaltılması gerekse ülkemizde iklim değişikliği ile mücadelenin yanı sıra SKH'ye uyumun sağlanması için kritik önem arz etmektedir. Bu bağlamda, küçük ölçekli enerji verimliliği yatırımlarında üst limit tanımı yapılarak tüketici kredilerinde BSMV⁴ ve KKDF⁵ avantajı getirilmesi, özel sermayeli bankaların bu alana özel yeni çözümler geliştirmesini teşvik edecektir.

A.1.2. Finansmanda Maliyet Avantajı Yaratılan Sürdürülebilir Yatırımların Takibi: BSMV ve KKDF avantajı gibi bir teşvik sistemi tanımlandığında, ilgili finans kuruluşunun teşviğin doğru alana sağlandığı ile ilgili kanıt elde

³ İlgili teknoloji konusunda yeterli bilgiye sahip olma, uygulama konusundaki donanımın yeterli olması, daha uzun vadeli ve yabancı yatırımcı ile müşterilerin beklentilerini karşılamak bakış açısıyla sürdürülebilir yatırımlar konusunda daha kolay ikna olması, vb.)

⁴ Banka ve Sigorta Muameleleri Vergisi.

⁵ Kaynak Kullanımı Destekleme Fonu.

etmesi gerekmektedir. Ancak bu kanıtı elde etmek için gerekli takibi yapmak genellikle operasyonu zor ve ek insan kaynağı gerektiren bir süreçtir. Bu süreci bankalar açısından kolaylaştırmak, teşviğin kullandırılmasının önünü açacak, böylece finansmanın daha büyük ölçeklere ulaşmasını tetikleyecektir.

Çözüm önerisi: Bu noktada, öncelikle ilgili teşvik sistemleri kapsamına giren ve izlemesi yalnızca fatura takibiyle gerçekleştirilebilecek ekipman değişim listesi tanımlamak ve yayımlamak önem kazanmaktadır. Bu listenin özel sektör görüşleri alınarak katılımcı bir şekilde belirlenmesi, ülkemizin yatırım dinamiklerinin dikkate alınması ve rekabet koşullarının korunması açısından önem arz etmektedir. Diğer taraftan sürdürülebilir yatırımlar veya faaliyetlerin bir envanterinin bankaların erişimine açık şekilde yayınlanması, bankaların sürdürülebilir yatırımları tespit etmesi, bu yatırımlara yönelik finansman çözümleri geliştirmesi ve kayıt altına alması süreçlerini operasyonel bakımdan büyük ölçüde kolaylaştıracaktır. Örneğin, enerji verimli bina envanterinin tüm paydaşların ulaşabileceği şekilde yayınlanması, bu binalara yönelik yeşil konut kredisi piyasasının büyümesinin önünü açacaktır.

A.2. Yeşil, Sosyal ve Sürdürülebilir Bonoların Cazip Hale Getirilmesi: Yeşil, sosyal ve sürdürülebilir bonoların hacmi özellikle 2017 ve 2018 yılında büyük bir ivme kazanarak 226,1 milyar ABD dolarına ulaşmıştır⁶. Söz konusu miktar toplam tahvil büyüklüğünün %1'ini oluşturmaktadır.

Ülkemizde ilk sürdürülebilir ve yeşil bono ihracı 2016 yılında sırasıyla bir kalkınma bankası tarafından 300 milyon Avro tutarında ve özel bir hastane tarafından 288 milyon Avro tutarında gerçekleştirilmiştir. Dünyanın ilk “sermaye benzeri sürdürülebilir yeşil tahvil ihracı” da 2017 yılında bir Türk kalkınma bankası tarafından gerçekleştirilmiş olup, 300 milyon dolar tutarındaki ihraç uluslararası finans piyasalarından dört kat talep görmüştür. Bu işlemleri 2017 yılında özel bir banka tarafından gerçekleştirilen (150 milyon ABD doları karşılığında) yaklaşık 540 milyon TL tutarındaki yeşil bono ihracı ve 2018 yılında gelişmekte olan piyasalarda bir özel banka tarafından gerçekleştirilen ilk sosyal bono ihracı olma özelliğini taşıyan 75 milyon ABD doları tutarındaki sosyal bono ihracı izlemiştir. İhraç süresince uyulması gereken standartlar ile denetim ve onay aşamaları, ihraca konu yatırımın veya kredi havuzunun oldukça yüksek sürdürülebilirlik kriterlerine sahip olmasını sağlamaktadır. Bu ürüne daha fazla talep yaratılması, kuşkusuz daha fazla şirketin bu standartları uygulamaya istekli olmasıyla sonuçlanacaktır. Mikrofinans, çevre, iklim finansmanı ve geniş ÇSY (Çevresel Sosyal Yönetişim – ESG Environmental Social Governance) fonları ile yeşil tahviller için mevcut olan sürdürülebilir finans etiketleme şemalarının tanıtılması önem taşıyan bir diğer husus olarak öne çıkmaktadır. Ek olarak, yatırımcılar açısından bu alandaki bonoların daha cazip hale gelmesi amacıyla ilgili işlemlerinde ücret/vergi muafiyeti uygulanması özellikle de emeklilik fonlarının yeşil seçeneklere yönlendirilmesinde itici bir güç oluşturacaktır. Bu inisiyatifler ayrıca BIST'in bir parçası olarak yeşil tahvil borsası piyasası yaratılmasıyla da desteklenmelidir.

B. Şeffaflık ve Veri Kullanılabilirliği

Doğrudan ve dolaylı yabancı sermaye yatırımlarının teşvik edilmesi için kamu ve özel sektörün hesap verebilirliği, politika açıklığı ve tutarlılığı ve uygun yatırım ortamının sağlanması gereklidir. Önerilen vergi teşviklerini etkili bir şekilde geliştirmek için veri şeffaflığı ve uygunsuzluklara yönelik yaptırımlar arttırılmalıdır.

⁶ Kaynak: Climate bonds initiative, '2018 Green Bonds Market Summary', Ocak,2019.

Bu nedenle yatırımların ve politikaların uzun vadeli değer yaratmak hedefiyle yeniden ele alınması gerekmektedir.

B.1. Finansal Olmayan Raporlamanın Teşvik Edilmesi/Etkinleştirilmesi: Ekonomik, çevresel ve sosyal faktörlerin, kurumsal yönetim ilkeleri ile birlikte şirketlerin temel prensiplerine entegre edilmesi ve bu konulardan kaynaklanabilecek risklerin yönetilmesi önemlidir. Dünya genelinde birçok şirket sürdürülebilirlik olgusunu stratejilerine dahil ederek, finansal performansları yanı sıra çevresel ve sosyal performanslarını da şeffaf bir şekilde paydaşları ile paylaşmaktadır. Ülkemizde de uluslararası standartlarda sürdürülebilirlik raporlaması yapan şirket sayısı her geçen gün artmakta olup, daha çok şirketin finansal olmayan verilerini paylaşmasının teşvik edilmesi sürece önemli bir ivme kazandıracaktır.

Bu bağlamda, finans sektöründen başlanarak, en güncel uluslararası raporlama standartlarının takip edilmesi; asgari düzeyde Ek'te belirtilen standartları kapsayacak ve bu standartlar arasından seçimi özgür bırakacak şekilde finansal olmayan rapor veya entegre rapor şeklinde kurumsal ÇSY raporlamasının yapılması ve Kamuyu Aydınlatma Platformu Kurumsal Yönetim Uyum Raporu (UYR) maddelerine eklenmesi konularının finans sektörünü ve reel sektörü temsilen bir çalışma grubu oluşturularak katılımcı bir şekilde ele alınması, özel sektörün uluslararası rekabet gücünün korunması açısından kritik önem taşımaktadır.

Yatırımcı ve paydaşların karşılaştırma becerisi ve güveni açısından bakıldığında, sürdürülebilirlik verilerinin raporlanması ve dış denetime tabi tutulması tavsiye edilmekle birlikte, verimli uygulama için gerekli olan altyapı ve kapasite oluşana kadar zorunlu tutulmaması; farkındalık ve deneyim kazanıldıkça farklı sektörlere yaygınlaştırılması daha makul olarak değerlendirilmektedir.

B.2. Risk Tanımının Genişletilmesi: Çevresel ve sosyal riskler, Dünya Ekonomik Forumu Raporu'nda önümüzdeki on yılda karşılaşılabilecek en olası on riskin yedisini oluşturmaktadır⁷. Öte yandan, finansal ve finansal olmayan riskleri ileri düzeyde yöneten kuruluşların üç kat daha fazla kazanç elde ederek rekabet avantajı sağladıklarını gösteren araştırmalar da mevcuttur⁸.

Bu bağlamda, şirketlerin kendi finansal sürdürülebilirlikleri için faaliyet alanlarına bağlı olarak karşı karşıya oldukları çevresel (su temini, biyoçeşitlilik kaybı, iklim değişikliği), sosyal (düşük finansal okuryazarlık, gelir eşitsizliği, toplumsal istikrarsızlık, yaşlanan nüfus) ve yönetim (çeşitlilik, şeffaflık, yolsuzluk ve rüşvetle mücadele, denetim mekanizmaları) risklerini tespit etmeleri ve buna yönelik stratejilerini oluşturmaları önemlidir.

Bu kapsamda, iklim değişikliği risk yönetimi faaliyetlerinin (örn. mevzuata ilişkin ve fiziksel risklerin tanımlanması, tropik fırtına ve aşırı hava olaylarının ana risk faktörleri olarak tanımlanması, itibarın tanımlanması ve tüketici davranışının risk olarak değiştirilmesi vb.) belirlenmesi ve şeffaf şekilde raporlanması için de teşvik mekanizmaları oluşturulması kıymetli bir adım olacaktır.

⁷ Kaynak: The Global Risks Report 2019, 14th Edition, World Economic Forum, 2019.
<https://www.weforum.org/reports/the-global-risks-report-2019>

⁸ Kaynak: Turning risk into results: how leading companies use risk management to fuel better performance, EY, 2013.
[https://www.ey.com/Publication/vwLUAssets/Turning_risk_into_results/\\$FILE/Turning%20risk%20into%20results_AU1082_1%20Feb%202012.pdf](https://www.ey.com/Publication/vwLUAssets/Turning_risk_into_results/$FILE/Turning%20risk%20into%20results_AU1082_1%20Feb%202012.pdf)

B.3. Beyan Edilen Çevresel ve Sosyal Verilerin Karşılaştırılabilirliği ve Güvenilirliği: İklim değişikliği dünyanın ve insanlığın geleceğini tehdit eden sorunlarda birinci sırada yer alırken, kuruluşların ve yönetimlerin raporlamalarında çevresel ve sosyal verilere yer vermelerinin sağlanması kritik önemde bir adım olacaktır. Bu bağlamda, “sürdürülebilir” olgusunun farklı kapsamlarda (örn. Varlık, portföy, kurumsal, bölgesel ve ulusal seviyede) netleştirilmesi için bazı çalışmalar sürdürülmektedir. Ulusal sınıflandırma sistemi ya da diğer bir deyişle yerel taksonomi⁹ için yapılan çalışmalar, piyasaya öngörülebilirlik sağlanması açısından önemli çıktılar sunmaktadır. Ülkemizde de kılavuz niteliğinde çalışmaların yapılması faydalı olacaktır. Gerçekleştirilecek çalışmaların ‘Avrupa Birliği Sürdürülebilir Finansman Raporu’ ve benzeri ‘taksonomi’ araştırmaları ile tutarlılığı gözetilmeli ve karşılaştırmalı boşluk analizi yapılmalıdır. Bu analizin, önceki maddelerde de belirtildiği üzere özel sektörün görüşü alınmak suretiyle katılımcı bir şekilde gerçekleştirilmesi, ülkemizin rekabet gücünün korunması açısından kritiktir.

Ayrıca, sürdürülebilir finans araçlarının pazara girişini teşvik etmek üzere, Türkiye Bankalar Birliği tarafından veri toplama, standardizasyon ve yeşil finansman üzerinde veri kalitesini ve kullanılabilirliğini artırmak için bir yol haritası hazırlanması kıymetli olacaktır. Bu çalışmalarda, özellikle mükerrer veri kullanımının önüne geçilmesine yönelik tedbirler alınmalıdır.

C. Piyasa Tabanlı Araçların Etkinliğinin Artırılması

BIST Sürdürülebilirlik Endeksi 4 Kasım 2014 tarihinden itibaren XUSR koduyla fiyat ve getiri olarak hesaplanmaya ve yayınlanmaya başlanmıştır. BIST Sürdürülebilirlik Endeksinin amacı, Borsa İstanbul’da işlem gören ve kurumsal sürdürülebilirlik performansları üst seviyede olan şirketlerin yer alacağı bir endeks oluşturulması; Türkiye’de ve özellikle Borsa İstanbul şirketleri arasında sürdürülebilirlik konusundaki anlayış, bilgi ve uygulamaların artmasıdır. BIST Sürdürülebilirlik Endeksi için Kasım-Ekim olmak üzere yılda bir endeks dönemi bulunmaktadır. 2014 yılında BIST 30 endeksinde yer alan şirketlerin değerlemeye alınmasıyla başlayan endeks için 2018 yılı itibarıyla BIST 100 veya BIST Sürdürülebilirlik endekslerinde yer alan şirketler gönüllü olarak değerlemeye alınabilmektedir. BIST Sürdürülebilirlik Endeksi, Türkiye’de sürdürülebilir şirketlere yatırım için bir seçenek sunmaktadır. Anlamli bir değişim için Sürdürülebilirlik Endeksi’nin marka değerini ve etkinliğini artırmak, bu amaçla iyileştirici düzenlemeleri planlamak bir sonraki adım olmalıdır. Sürdürülebilir finansman konusunda toplumsal farkındalığın ve paydaş etkileşimlerinin artırılmasında kuşkusuz özel sektör önemli bir rol oynamaktadır. Ancak bunun yanında, kamu kurumlarının da aynı söylemleri benimseyerek iş dünyasını doğrudan bilgilendiren ve toplumu bilinçlendiren platformlar yaratması ve iletişim faaliyetleri yürütmesi kritik öneme sahiptir. Bu yolla, sürdürülebilir finans konusunda finans kuruluşlarının attığı gönüllü adımlar, müşteriler nezdinde kamu yol haritalarıyla uyumlu görünecek ve daha fazla sahiplenilecektir.

C.1. Sürdürülebilirlik Endeksinin Kullanımının Artırılması: Endeksin gerek değerlendirmeye alınan şirketler gerekse finansal kuruluşlar tarafından kullanılabilirliğinin artırılması için aşağıdaki yöntemler izlenebilir:

C.1.1. Değerlendirilen Şirketlerin Artırılması: Değerlendirme, ücrete tabi olmak koşuluyla BIST 100 dışındaki şirketlere, halka açık olmayan ve/veya küçük ölçekli şirketlere de gönüllülük esasına göre uygulanabilir ve böylece Türkiye’de faaliyet gösteren şirketlere ilişkin, bankalar, emeklilik şirketleri ve leasing şirketleri gibi bu

⁹ Yerel Taksonomi: Yatırımcılara ekonomik bir aktivitenin çevresel olarak sürdürülebilir olup olmadığı konusunda bilgi veren sınıflandırma

koşulları değerlendirme süreçlerine entegre etmeye gönüllü finans kuruluşları için halka açık bir veri tabanı oluşturulması sağlanabilir.

C.1.2. Bireysel Müşterilerin İlgisinin Artırılması: Yeşil finansal hizmetlerden faydalanmak isteyen gerçek kişiler ve kurumlara yeşil teşvikler sağlanabilir. BIST Sürdürülebilirlik Endeksi'ne bağlı emeklilik fonları ortaya çıkmaya başlamıştır. Bireysel Emeklilik Sistemine (BES) yeni katılım gösteren bireylerin sürdürülebilirlik endeksi fonunu seçmesi durumunda devlet katkısı miktarının artırılması, yine Endeksin kullanılabilirliği ve Sürdürülebilirlik Endeksi'ne Dayalı Hisse Senedi Fonu alternatifinin emeklilik şirketleri tarafından yaygın kullanımının sağlanması için itici bir güç oluşturabilir.

C.1.3. Teşvik Mekanizmaları: Endekse dayalı ürünlerin kısıtlılığı göz önüne alındığında, endekse katılımın teşvik edilmesi amacıyla belirlenecek hibe programlarında derecelendirme notu belirli bir değerin üzerindeki şirketlere öncelik tanınması sağlanabilir. Borsa kotasyon ve diğer ücretlerin yanı sıra endeks bileşeni şirketlerin gerçekleştireceği tahvil ihraçları gibi işlemler için bir avantaj yaratılabilir.

C.2. Finansal Olmayan Derecelendirme Konusunda Kapasite Geliştirme: BIST Sürdürülebilirlik Endeksi'nde gerçekleştirilen değerlendirme; Yeşil ve Sosyal Kredi Prensipleri, Yeşil, Sosyal ve Sürdürülebilir Bono Prensipleri, bankalar tarafından gerçekleştirilen kurumsal ve ticari kredilere yönelik değerlendirmeler, emeklilik şirketleri ve portföy yönetim şirketleri tarafından uygulanan risk yönetimi sistemleri ve daha pek çok amaçla Türkiye'de kullanılmaya başlanmıştır. Ancak bu alanda faaliyet gösteren derecelendirme kuruluşları Türkiye dışında faaliyet göstermekte olup ülkemizde yerleşik kurumların artırılması önem arz etmektedir. Üniversitelerle işbirliği içinde bu konuda kapasite artırılması, yukarıda bahsi geçen mekanizmaların kullanımının hızlandırılması açısından bir ihtiyaç olarak öne çıkmaktadır. Bu konuda kapasitenin artması ile, halihazırda proje bazlı çevresel ve sosyal riskleri değerlendiren bankaların söz konusu değerlendirmeyi şirketler özelinde de yapması kolaylaşacaktır. Diğer taraftan, daha fazla bankanın bu riskleri odağına alması, şirketlerin şeffaf olma yönündekini adımlarını sıklaştırmasıyla sonuçlanacaktır. Bankaların kredi süreçlerinde teknik ve ekonomik risklerin yanında çevresel ve sosyal risklerin de değerlendirilmesini içeren Sürdürülebilir Finansman Bildirgesi 2017 yılında imzalanmış olup, mevcut durumda Türkiye'de faaliyet gösteren bankaların toplam aktif büyüklüğü bazında %45'ini kapsamaktadır. Kamu sermayeli bankaların da bu oluşuma dahil olması ile Türkiye'de faaliyet gösteren 15 en büyük bankanın bildirgeye taraf olması durumunda varlıklar açısından %90'lık bir oran yakalanarak sürdürülebilir finansman mekanizmalarının teşviki ve kamuoyu farkındalığı için ciddi bir adım atılmış olacaktır.

TÜSİAD Finansman Modelleri ve Teşvikler Alt Çalışma Grubu Üyeleri

Cansu Oğuz – Yapı Kredi
Derya Malbeyli – Enerjisa
Derya Özet Yalgı – Garanti Bankası (Alt Çalışma Grubu Başkanı)
Ecem Öner – Turcas Petrol
Efsun Küçükgoze – İş Bankası
Eren Özden – EY
Erhan Çalışkan – TSKB
Erkin Erimez – Arge Danışmanlık
Esra Melek Kılıç – Tüpraş
Fatih Demiray – Arçelik
Fatih Özkadı – Arçelik
Fettane Sayın – Tüpraş
Furkan Durgun – Yapı Kredi
Gaye Uğur Sarıoğlu - TÜSİAD
İrem Önoğlu Çeri – Enerjisa Üretim
Melek Gürel – Yapı Kredi
Nihal Şeker – Turcas Petrol
Nurcan Erhan – Yapı Kredi
Nurşen Numanoglu - TÜSİAD
Ozan Atak – Garanti Bankası
Özgür Öztürk – Akçansa
Öykü Şenlen Gündoğan - TÜSİAD
Richard Betts – EY
Tuğba Ağaçayak - TÜSİAD
Tules Andreani – Yapı Kredi

EK

Bu Ek'te verilen finansal olmayan raporlama standartları aşağıdaki kriterlere göre belirlenmiştir:

- Uluslararası arenada kabul görmüş olması (ör: AB Direktifi, Londra Borsası, vb.)
- Türkiye’de şirketler tarafından kullanılmaya başlanmış olması
- Şirketlerin raporlama esnasında destek alabilecekleri danışman ve kaynak havuzunun mevcut ve erişilebilir olması
- Sürdürülebilirlik açısından farklı gelişmişlik düzeyine sahip şirketlere yeterli alternatif sağlaması.

Nihai listenin özel sektör katılımı ile birlikte değerlendirilebilmesi için bir çalışma grubu kurulması önerilmektedir.

1. CDP (önceki ismiyle Carbon Disclosure Project): CDP, kurumlardan iklim değişikliği ve su gibi doğal kaynakların kullanımı hakkında standart bilgiler toplamaktadır.

www.cdp.net

2. Global Reporting Initiative (GRI): Küresel Raporlama İnisiyatifi Sürdürülebilirlik Raporlama Standartları, dünya genelinde ÇSY etkilerini raporlamak için en yaygın kullanılan standarttır ve pek çok paydaşın katkısıyla uzun yıllar boyunca geliştirilmiştir. GRI Standartları tüm paydaşların bilgi ihtiyaçlarını karşılamayı amaçlamaktadır ve modüler yapı kapsamlı raporlar üretilmesini desteklemektedir.

www.globalreporting.org

3. Integrated Reporting (IR): Entegre Raporlama Çerçevesi, şirketlerin, altı “sermaye türü” (finansal, imal edilmiş, insan, doğal, entelektüel, sosyal ve ilişki) lensi aracılığıyla, performansları ve gelecek beklentileri hakkında öz ve yatırımcı odaklı bir rapor hazırlamalarına yardımcı olur.

www.integratedreporting.org

4. Sustainability Accounting Standards Board (SASB): SASB, kamu kuruluşlarının zorunlu raporlamalarında yatırımcılara öncelikli ve karar verme açısından faydalı bilgiler açıklamalarına yardımcı olan sürdürülebilirlik muhasebesi standartları yayınlamaktadır.

www.sasb.org

5. UN Global Compact (UNGC): Küresel İlkeler Sözleşmesi, imzalayan şirketlerin insan hakları, çalışanlar, çevre ve yolsuzlukla mücadele konularında bir dizi evrensel ilkeye bağlı kalmasını gerektirmektedir.

www.unglobalcompact.org